

TAKÁCS TIBOR

VÖRÖS KONTRA ZÖLD-FEHÉR

A FRADI A KOMMUNISTA KORSZAKBAN

A kommunisták és a Ferencváros viszonya enyhén szólva nem volt barátságos sohasem, még akkor sem, amikor 1948 tavaszától Münnich Ferenc lett a klub elnöke. Óriási botrányt okozott például, amikor a kommunisták által patronált Vasas elleni 1948. novemberi mérkőzés után a fradista szurkolók valóságos kommunista-ellenes tüntetést rendeztek, amit a hatalom természetesen politikai provokációnak tekintett. A Ferencváros végül imponáló fölényrel, 140 rúgott góllal megnyerte az 1948–49-es labdarúgó-bajnokságot. Ekkor valószínűleg kevesen gondoltak arra, hogy majdnem másfél évtizedet kell majd várni az újabb zöld-fehér elsőségre. Pedig a következő idényben még a második helyen végzett a gárda – igaz, a legtöbb klubhoz hasonlóan már nem a régi néven.

A kommunista párt az 1947-es kékcédulás választások után kezdte meg a hatalom átvételét a sport területén. Novemberben közzétett sportprogramjának középpontjába a tömegsport fejlesztése került, amely a szovjet minták alapján az élsport utánpótlási bázisául is kellett, hogy szolgáljon. Ez gyakorlatilag egyet jelentett a sportolók, mindenekelőtt a labdarúgók professzionális státuszának megszüntetésével. A profizmus ugyanis 1945 után is tovább élt, még a kommunisták által patronált Vasas is akkor jelentősnek számító összegeket fizetett a játékosainak. Sokat mond, hogy ők tudták hazahozni Pozsonyból Kubala Lászlót, Aradról pedig Lóránt Gyulát. Az élvonalbeli játékosok attól tartottak, hogy ettől kezdve csak a civil munkájuk után kaphatnak majd pénzt, így jelentősen csökkenni fog a jövedelmük, ezért egyre többen fontolgatták, hogy külföldre szerződnek.

A HATÁROK LEZÁRULTAK

A határok azonban lassan lezárultak a futballisták előtt is. 1948 áprilisában Sárosi György még viszonylag simán el-

A Budapesti Kinizsi csapatképe a Szeged elleni mérkőzés előtt 1956. április 15-én. A játékosok balról jobbra: Kispéter Mihály, Dalnoki Jenő, Csabai József, Fenyvesi Máté, Gerendás András, Vilezsál Oszkár, Nemes Gyula, Mátrai Sándor, Láng Károly, Gulyás Géza (kapus), Ombódi Imre (csapatkapitány). Az eredmény 3:0 lett a Kinizsi javára. Góllövők: Vilezsál, Fenyvesi, Csabai. A csapatból Csabai és Nemes a forradalom leverése után külföldre távozott.

hagyhatta az országot (távozását előre bejelentette az FTC elnökének), a következő év elején azonban Kubala László és csapattársa, Marik György már titokban szökött ki. 1949 márciusában egy csapatra való futballista akart „disszidálni”. Az ötletgazda és a szervező Lóránt Gyula volt, aki a Fradiból Kéri Károlyt, Henni Gézát, Mészáros Józsefet, Czibor Zoltánt és Gyetvai Lászlót vonta be a tervbe. Rajtuk kívül szólt Rudas Ferencnek, Lakat Károlynak és – az indulás előtti este – Deák Ferencnek is, előbbi kettő azonban nemet mondott, utóbbi pedig nem nyilatkozott egyértelműen.

A futballisták terve azonban az indulást megelőzően kitudódott, így a szökésből nem lett semmi. Az ügy a Belügyminisztérium Államvédelmi Hatóságához került, amely a futballisták „sorozatos” kicsempészését összekapcsolta azokkal az esetekkel, amikor a közönség egy része „fasiszta tüntetést” provokált: „A különböző eseteket kiértékelve az a véleményünk alakult ki, hogy itt egy tervszerű akciósorozattal állunk szemben, melynek célja a magyar sportélet és sporterkölcs bomlasztása, zavarkeltés. Ha figyelembe vesszük, hogy a sport Magyarországon százezreket mozgat meg, úgy ezt az akciósorozatot a népi demokrácia elleni támadásnak foghatjuk fel, mely valószínűleg külföldről kap irányítást.”

A kiszökni kívánó 13 futballista közül végül négy bűnbakot választottak ki: Lórántot, a ferencvárosi Kérit és Mészáros, valamint az újpesti Egresit, akiket eltiltottak, majd a politikai rendőrség őrizetbe vette és internálta őket. (A többieket, így az FTC-ből Hennit és Czibort klubjaik szigorú dorgálásban részesítették.) Lóránték másfél hónap elteltével – április 30-án – Kádár János belügyminiszter rendelkezése nyomán hagyhatták el a kistarcsai internálótábor. Két hét múlva az MLSZ elnöksége – a népfront választási győzelmére hi-

vatkozva – amnesztiában részesítette őket, és visszaadta nekik a játékjogot.

A korabeli sajtó nagy teret szentelt a szökési kísérletnek, hiszen jól be lehetett illeszteni a profizmussal szemben 1948-ban megindult, majd Kubalák távozása után felpörgetett kampányba. A *Népszava* hasábjain Nadas Adolf, az FTC ügyvezetője fejtegette, hogy csak azok a játékosok „tántorodnak meg”, akiknek semmilyen egyéb elfoglaltságuk nincs, a Fradiban azonban nincsenek „henye és semmittevő” játékosok, a klub labdarúgói „szinte kivétel nélkül dolgozó, komoly munkásai a magyar demokráciának”, akik „jól tudják, hogy a futballozás nem lehet öncél”. Egyedül Kérire illett a vád, ám őt már kizárták a csapatból.

A kommunista párt központi lapjában, a *Szabad Népb*en megjelent publicisztika azt emelte ki, hogy a sportolókat külföldre csábító imperialista ügynökök elsősorban a Ferencváros kiválóságaira (Henni, Rudas, Lakat, Deák, Czibor) vetettek szemet. A *Népsport* szintén azt hangsúlyozta, hogy amennyiben a „gonosz tervet” siker koronázza, a bajnokság megnyerése előtt álló FTC teljesen szétesett volna.

AZ FTC KISAJÁTÍTÁSA

A diktatúra vezetése a csapatokhoz kötődő jelentések radikális megváltoztatását tűzte ki célul. A Magyar Dolgozók Pártja (MDP) Titkársága 1949. november 23-án döntött a „kapitalista erkölcsöket és kispolgári hagyományokat híven őrző, polgári formájú sportegyesületek” tömegszervezetekre történő „átépítéséről”, magyarul a szakszervezetek és fegyveres testületek ellenőrzése alá helyezéséről. Ennek keretében a Fradit az Élelmezési Dolgozók Országos Szabad Szakszervezete (ÉDOSZ) alá rendelték. Az átszervezésre a következő év elején került sor, ám a nyilvánosság előtt az egészet úgy állították be, mintha minderre alulról jövő kezdeményezésre került volna sor. A *Népsport* és a *Népszava* 1950. február 5-i számában megjelent közlemény szerint ugyanis a szakszervezet és a Ferencvárosi Torna Club intézőbizottsága határozott arról, hogy az ÉDOSZ SE és az FTC egyesül. A felsőbb pártutasításra természetesen egyetlen utalás sem történt.

„Ünnepi közgyűlésen olvadt be az FTC az ÉDOSZ Sport Egyesületbe – haragta a sportnapilap címe, bizonyossá-

got téve arról, hogy itt távolról sem egyesülésről volt szó. – Az FTC régi múltú, az élsporttal törődő társadalmi egyesület volt. Sok nagyszerű sportgyőzelmet és sikert mutathatott fel ez az egyesület, ahhoz azonban, hogy új társadalmunkban is betölthesse sportmozgalmi hivatását, a dolgozók széles tö-

Marosán György könnyűipari miniszter, az ÉDOSZ elnöke

megeivel kellett megteremtenie a kapcsolatot, feloldódnia abban a nagy eszmében, amelyet Magyarországon ma az a törekvés jelent, hogy a sportot dolgozó népünk egyik legfontosabb kultúrtevékenységévé emeljék.”

Ezen a február 16-i közgyűlésen felszólt Marosán György könnyűipari miniszter, az ÉDOSZ elnöke is. Nadas Adolf, a Fradi ügyvezetője „sajnálkozásának adott kifejezést, hogy ez az egyesülés már régen nem jött létre”, és a szovjet példákat méltatva azt fejtegette, hogy „a szocializmus felé haladó társadalmunkban nincs helyük az öncélú sportegyesületeknek”. Az „új” egyesület vezetőségének nagy része értelemszerűen a szakszervezetből jött, az elnök Nöhrrer Árpád, az ÉDOSZ főtíkára lett, Nadasnak egy ellenőri poszt jutott. Február végéig azért még előfordult, hogy a *Népsport* néhány sportágban FTC-ként említette a klubot. A régi név utoljára április 16-án olvasható a lapban: az ÉDOSZ–Dorogi Tárna tartalék bajnoki mérkőzés helyszínékként az „FTC-pályát” tüntették fel.

ÉDOSZ-BÓL KINIZSI

A pártvezetés a bajnokság befejezése után nem sokkal, 1950 júniusában értékelte az átszervezés tapasztalatait: a klubok átalakítását formálisnak ítélték, ami nem járt együtt érdemi szervezeti és személyi változásokkal. Úgy látták, a szakszervezetek „*az egyesülettel együtt a káros egyesületi sovinizmust is átvették*”. Jellemző példaként említették az „ÉDOSZ SE köré tömörült reakciót”, amelytől a klubnak nem sikerült megszabadulnia. Hamarosan mégis sor került jelentős mértékű személyi változásokra, azonban nem a klubvezetésben, hanem a csapatban: felső döntésre Henni és Deák a Dózsa, Kocsis és Budai pedig a Honvéd csapatához került. Czibornak ugyan sikerült az Üllői úton maradnia, de tartósan nem dacolhatott a hatalom, konkrétan Farkas Mihály akaratával, így a Csepel érintésével ő is a Honvédnál kötött ki. Mondani sem kell: akkor amikor 1950 nyarán a Fradi szétesett, mert imperialista ügynökök helyett a fegyveres testületek vetettek szemet a legjobbjaikra, a kommunista sajtó ebben már semmi kifogásolnivalót nem talált.

Az MDP Titkársága 1950 novemberében úgy határozott, hogy az egész hazai sportéletet tizenegy óriásegységbe szervezi át. A tervek szerint az élelmezési dolgozók a kereskedelmi, pénzügyi és vendéglátóipari alkalmazottakkal, valamint a nyomdászokkal és a háztartási alkalmazottakkal közösen a Lendületre keresztelt egyesületben sportolhattak volna. Később úgy döntöttek, hogy minden nagyobb iparágban jár az önálló csapat, ennek megfelelően a Lendületből kivált a pénzügyi és kereskedelmi dolgozók Meteor nevű csapata. A pártvezetés a javasolt névvel sem volt megelégedve, ezért a Lendület helyett ideiglenesen az ÉDOSZ SE mellett maradtak. Az NB I-es csapat ezen a néven fejezte be az 1950-es rövid (őszi) bajnokságot, majd kezdte meg a felkészülést az 1951-es, immáron tavaszi-őszi rendszerben kiírt sorozatra.

A *Népszava* 1951. január 31-én tette közzé a Szakszervezetek Országos Tanácsa Elnökségének határozatát „*az egységes rendszerű szakszervezeti sportegyesületek felállításáról*”. Ez alapján az Élelmezési Szakszervezet csapata a Kinizsi SE nevet kapta, színét pedig piros-fehérben határozták meg. Az FTC ennek az óriásegységnek a fővárosi

sportköréneként, Budapesti Kinizsi néven működött tovább. A szurkolók kártartottak a nevet és színeit elvesztő csapat mellett, rendszeresen sokezres nézősereg buzdította a játékosokat, és újjáalakították az 1949-ben feloszlott Baráti Kört is.

Az egyesületek identitásának megváltoztatására irányuló hatalmi igyekezet azonban az FTC esetében sem járt sikerrel. A csapatot általában a régi

Csapatzászló a Ferencváros labdarúgó-csapatának ÉDOSZ-korszakából

néven buzdították, és előfordult, hogy – külföldön legalábbis – a focisták a régi színekben léptek pályára, ami természetesen nem nyerte el a hatalom tetszését. A legnagyobb vihart a Kinizsi 1955. húsvéti bécsi szereplése keltette, amelyen a csapat a hagyományos zöld-fehér szerelésben lépett fel. Az ötlet Onódy Lajostól, az Éttermi és Büfé Vállalat igazgatójától, a labdarúgó-szakosztály újdonsült vezetőjétől származott. Ő javasolta, hogy a futballcsapat Ferencvárosi Kinizsi néven és a régi színekben játszasson, amit Sebes Gusztáv, az Országos Testnevelési és Sport Bizottság (OTSB) elnökhelyettese nem utasított vissza. Onódy ezt bátorításnak, sőt beleegyezésnek vette, és ki-

adta a szertárosnak, hogy a zöld-fehér mezt vigyék Bécsbe.

Az ügyben lefolytatott vizsgálat több hasonló esetet is feltárt: a Vörös Lobogó például MTK néven a régi címerrel, a Vasas Izzó Újpesti Tungram néven lila-fehérben lépett pályára külföldön. Az OTSB sokszor már eleve FTC, MTK, ÚTE néven kötötte le a nyugati túrákat, mert kint így ismerték őket. Az OTSB elnökét, Hegyi Gyulát utasították, hogy a legrövidebb időn belül számolja fel „*ezt a politikailag káros gyakorlatot*”. Az ügy következményeként a Kinizsi elnöksége leváltotta Onódyt a szakosztály éléről, az egyesület elnökét, Száraz Istvánt pedig egy hónapra felfüggesztették, annak ellenére, hogy tiltakozott a zöld-fehér szerelés ellen.

KOMPROMISSZUM '56 UTÁN

A Ferencvárosi Torna Club az 1956-os forradalom idején nyerte vissza régi nevét és a zöld-fehér színeket. 1956. november 1-jén több ezer szurkoló gyűlt össze az Üllői úti pályán, ahol kimondták az FTC újjáalakítását. A Kinizsi jelen lévő vezetőit, a kommunista szakszervezeti funkcionáriusokat a tömeg füttykonzerttel fogadta, így kénytelenek voltak távozni. A forradalom leverését követően a klub élére megválasztott forradalmi bizottság a helyén maradt, ám a kádári hatalom konszolidálódásának előrehaladtával, 1956. november végén át kellett adnia helyét egy ideiglenes intézőbizottságnak, arra való hivatkozással, hogy előbb nem a sportolók, hanem a szurkolók választották meg.

Az új vezetőségbe egyaránt bekerült a régi FTC utolsó ügyvezető elnöke, Nádas Adolf és a Budapesti Kinizsi egykori elnöke, Száraz István, de ismét helyet kapott a vezetésben Onódy Lajos is. (Ő foglalta el újra a labdarúgó-szakosztály vezetői posztját is, és állítólag ő írta ki szinte azonnal a munkásszámazású és párttag Sós Károly vezetőedzőt a csapattól. Ezt a fővárosi állambiztonság még évekkel később is komoly politikai kérdésnek tekintette.)

A Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP) Politikai Bizottsága (PB) 1957. október 9-i ülésén elfogadott határozata elvi szinten is kimondta, hogy „*a múlttal szemben nagyobb önállóságot kell biztosítani*” a sportegyesületek számára. Ez mindenekelőtt abban nyilvánult meg, hogy a klubok ezentúl sza-

badon választhatták meg nevüket és színüket. Ugyanakkor elvi szinten azt is kimondták, hogy az egyesületek továbbra is csak a „szocialista sport elvei alapján”, szakszervezetekhez, tanácsokhoz, üzemekhez, szövetkezetekhez és fegyveres testületekhez kapcsolódva működhetnek. A kádári vezetés gyakorlatilag elismerte, hogy a klubokhoz tapadó jelentések megváltoztatására irányuló törekvések nem jártak eredménnyel. A régi nevek visszaadásával a Rákosi-korszaktól való szimbolikus elkülönülésre láttak alkalmat, hogy ezzel is csökkenthessék a rendszer népszerűtlenségét.

A Ferencváros esetében ez azt jelentette, hogy megtarthatta a forradalom alatt visszavett nevét és színeit, s úgy lehetett önálló egyesület, hogy továbbra is az élelmezési szakszervezethez kötődött. Onódy Lajos már az intézőbizottság november végi megalakulásakor érintette a kérdést: „Legyen kapcsolat, de ne olyan, mint régen volt. – Az ÉDOSZ a társadalmi FTC-nek továbbra is megadja az erkölcsi és az anyagi támogatást, hogy biztosítva legyen a társadalmi sportegyesület működése.” Száraz István 1957. január elején a Szakszervezetek lapjában, a *Népakaratban* szintén hangsúlyozta, hogy az FTC nem szakad el az ÉDOSZ-tól.

Ugyanakkor – és ez az idők változását mutatja – a klubvezető nyíltan beszélhetett arról, hogy 1956 előtt elnyomták a csapatot, nem engedték megerősödni. Hasonlóan nyilatkozott Sós Károly leköszönő edző is. 1957-ben egyébként születtek olyan elképzelések, amelyek arra irányultak, hogy – erősítendő az élelmiszeriparhoz tartozását – színei megtartása mellett Ferencvárosi Kinizsire kereszteljék át a klubot. Állítólag már az emblémát is megtervezték, ám az egyesület vezetésében megbukott a terv.

A RENITENS B KÖZÉP

A kádári vezetésnek a sport területén, elsősorban az egyesületek irányában tanúsított rugalmasabb hozzáállása az FTC vonatkozásában csak felemásan érvényesült. Bár megtarthatta a forradalom alatt visszavett nevét, a Fradit Kádárék is ellenséges, „fasiszta” elemek gyűjtőhelyének tekintették. A Politikai Bizottság 1957. október 9-én tárgyalta a magyar sport helyzetéről szóló jelentést. Ennek során Kádár János kifeje-

tette, hogy „az ellenforradalom” 1956. november 4. után kénytelen visszavonulni, de a sportéletben, főleg a ferencvárosi szurkolók körében tovább tevékenykedik. „Ez egy fasiszta gyülekezet – ami persze nem azt jelenti, hogy mindenki, aki idetartozik, fasiszta, de a lényege az, és az sem véletlen, hogy a Ferencváros a fő bázis” – állította a pártvezető a B középről, amelyet később így jellemezett: „Csűrhe, szervezett fa-

Amikor a Fradiból Kinizsire kreáltak, már a hagyományos zöld-fehér színeket is elvették tőle

siszta banda ez. Meg kell végre ezt érteni, és le kell velük számolni.” Az első titkár egy újabb ellenforradalom kitörését vizionálta, ha nem számolják fel könnyörtelenül a lelátókon a fradista szurkolók körében tapasztalható ellenséges tevékenységet.

Kádár felszólalására reagálva Földes László, az MSZMP KB káderosztályának vezetője arra figyelmeztetett, hogy nem szabad elkövetni ugyanazokat a hibákat, mint 1956 előtt, hiszen a B középpel szembeni esetleges „adminisztratív lépések” könnyen azt a látszatot kelthetik, mintha a rendszer újból magát az egyesületet akarna elnyomni. Ezért is javasolta a felállítandó új sporthatóság egyik elnökhelyettesének Csa-

nádi Árpádot, az FTC labdarúgócsapatának edzőjét: „Csanádivál, aki ismert sport-, testnevelő tanár és elég rendesen viselkedik, talán megnyernénk egy olyan tábor, amely jelenleg távol van tőlünk.” (Azt, hogy Földes mennyire másként viszonult az FTC-hez, mint a többiek, az is mutatta, hogy Fradiként emlegette a klubot.) Kádárt azonban nem hatotta meg elvtársa felszólalása, indulatosan közbeszólt: „Hát, ha ezek a jövő héten támadnak, lenyeljük? Nem Ferencvárosnak hívják őket? Azt csinálják, amit akarnak!”

Az FTC vezetőségének 1958. februári előterjesztése is megállapította, hogy a B közép soraiban mindig megbújt az ellenség: „Ma is vannak közöttük sokan olyanok, akik felhasználják a sportpálya izzó légkörét arra, hogy népi demokráciánk ellen uszítsanak.” Ez vezetett oda, hogy a rendszer néhány vezetője nem úgy kezelte a klubot, „mint a szocialista sport képviselőjét”, amit a Fradi vezetői és sportolói mindig is sérelmeztek. A klubvezetés már 1957 folyamán intézkedett a Baráti Kör feloszlataásáról, de a pártapparátustól állítólag olyan instrukciót kaptak, hogy hadd működjön tovább. A Politikai Bizottság októberi ülése után, 1957 decemberében azonban a klub vezetése kirakta a Baráti Kört a székházból.

A társaságnak Onódy Lajos, a futballszakosztály vezetője biztosított helyiséget a Baross Étteremben, ám itt csak egyetlen ülést tudtak tartani (májusban), mert a rendőrség rájuk tört. A rendteremtés érdekében 1959 februárjában a korábban az ÁVH-nál is szolgáló Bédi Jánost nevezték ki a klub elnökének. (Bédi egyébként az 1930-as években futballozott a Fradi amatőr csapatában. Rövid, alig másfél éves államvédelmi működése során szintén köze volt a Ferencvároshoz, ugyanis IX. kerületi ügyekkel foglalkozott; 1952 végén azért szerelték le, mert a szintén ávós testvérét – koncepció perben – elítélték.)

A botrányok azonban nem szüntek meg, sőt. Az 1959. december 6-i FTC-MTK mérkőzés durva játékot hozott, és emiatt „nagy izgalom uralkodott a játéktéren és a nézőtéren”, olvasható a sportnapilap tudósításában. Állambiztonsági ügynökjelentésekből az is kiderül, hogy a meccs után több száz szurkoló az öltözők kijáratánál „antiszemita kijelentésekkel fűszerezve” szidalmazta a hazai sportvezetőket. A rendőrségnek csak erőszakkal sikerült kiszorítania

J E G Y Z Ó K Ö N Y V

1948. NOVEMBER 28.

Ferencváros-Vasas 4:2 (2:2)

Üllői út, 37 000 néző. Vezette: Kóhalmi F.

Ferencváros: Henni, Rudas, Szabó, Kéri, Kispéter, Lakat, Budai, Kocsis, Deák, Mészáros, Czibor.

Edző: Lyka Antal.

Vasas: Bakó, Lóránt, Pósa, Szilágyi H, Moór, Marik, Illovszky, Kubala, Szilágyi I., Berzi, Tóth III.

Edző: Gallowich Tibor.

Góllövő: Deák (2), Czibor, Budai, ill. Szilágyi I, Illovszky,

1950. AUGUSZTUS 20.

Szombathelyi Lokomotív-ÉDOSZ

2:1 (1:0)

Szombathely, 5000 néző. Vezette: Pósa

Szombathelyi Lokomotív: Horváth, Farsang I., Tölgyesi, Rábai, Kulcsár, Dombai, Papp, Varga I., Kovács, Szabados, Magyar. Edző: Hermann Imre.

ÉDOSZ: Pamuki, Kéri, Kispéter, Dalnoki, Lakat, Dékány, Horváth, Guba, Tihanyi, Mészáros, Czibor.

Edző: Vadas Miklós.

Góllövő: Kovács, Papp, ill. Guba.

1951. MÁRCIUS 4.

Bp. Kinizsi-Dorogi Bányász 4:1 (1:0)

Üllői út, 15 000 néző. Vezette: Szigeti Gy.

Bp. Kinizsi: Szabó II., Magyar, Kéri, Dalnoki, Anda, Lakat, Horváth, Szabó I., Ombódi, Mészáros, Óvári.

Edző: Urbancsik Gábor.

Dorogi Bányász: Kamarás, Buzánszky, Hargitai, Bakonyi, Kiss II., Kinczel, Kántor, Áspirány, Molnár, Csepregi, Klausz.

Edző: Kalmár Jenő.

Góllövő: Szabó I. (2), Mészáros (11-esből), Guba, ill. Áspirány.

1957. MÁRCIUS 17.

Ferencvárosi TC-Szegedi EAC 3:0 (1:0)

Üllői út, 20 000 néző. Vezette: Dorogi

FTC: Gulyás, Ombódi, Mátrai, Dalnoki, Gerendás, Dékány dr., Kertész, Borsos, Orosz, Vilezsál, Fenyvesi.

Edző: Csanádi Árpád.

SZEAC: Mészáros, Faragó, Pozsgai, Benák, Baráth, Zallár, Bójtós, Rábai, Bánáti, Gát, Nemes.

Edző: Polyák Gyula.

Góllövő: Kertész (2), Borsos.

a tömeget a Népstadion területéről. A két együttes 1960. szeptember 17-i mérkőzését szintén a durvaság jellemezte, úgy a pályán, mint a nézőtéren. A zsidózás sem maradt el, a meccs után például a zöld-fehér szurkolók a Thököly úton felvonulva azt skandálták: „*Ferencváros-Izrael 4:1*”. Az állambiztonság szervezett fasiszta provokációként értelmezte a történeteket. A felvonulást karhatalom bevetésével verték szét.

A „BELSŐ REAKCIÓ”

A meccseket kísérő botrányos események felkeltették az országos és a fővárosi pártvezetés figyelmét. Az MSZMP KB Párt- és Tömegszervezetek Osztályán (PTO) a sportvezetés, a szakszervezetek, a sportsajtó és a klub képviselői megegyeztek abban, hogy mindent megtesznek a további rendbontások elkerüléséért. Így nagyobb figyelmet fordítanak a jegyelosztásra, hogy elejét vegyék a problémás szurkolók egy helyen tömörülésének, érvényt szereznek a pályákon az alkoholárusítási tilalomnak, nem indítanak különvonatokat az FTC vidéki meccseire, és általában viszszaeszközöztetik a „Fradikultuszt”. Emellett a klub ismét létrehozza a két évvel korábban megszüntetett baráti körét – az illetékesek bizonyára felismerték, hogy szervezett keretek között jobban ellenőrizhetők a drukkerek.

A Fradi ügye az MSZMP Budapesti Végrehajtó Bizottsága 1960. október 24-i ülésén is szóba került, ahol elhangzott: a két nyílt tüntetés is mutatja, hogy „*a Ferencvárosnak nagy sporttradíciói vannak, és az osztályellenség ezt kihasználja*”. A fővárosi pártvezetés úgy határozott, hogy miután az „*egyesület szétzedésének múltban alkalmazott módszerei nem váltak be*”, a „*sportclub értékeit átmentve az egészét középszerű szintre kell helyezni, az ott dolgozó kommunistákkal egyetértésben, hosszútávlati, szisztematikus munkával*”. Az intézkedési terv ezt a Fradi-kultusz megnyilvánulási formáinak (Fraditablók, Fradi-babák, Fradi-csokoládé stb.) visszaszorításával kívánta megvalósítani, de felül kellett vizsgálni a klub állami és szakszervezeti támogatásának mértékét is, illetve az átigazolásoknál sem élvezhettek kiváltságokat. (Mintha az azt megelőző években kiváltságos helyzetben lett volna a klub...) A botrányokat a szurkolási lehetőségek csökkentésével, így a vidéki mérkőzésekre indított különjáratok leállításával, valamint a né-

zőknek az edzőmérkőzésekről való kiltásával kívánták megelőzni.

A PTO 1961 elején megfeddte az FTC pártellenőrzését gyakorló IX. kerületi pártbizottságot, mert nem foglalkozott megfelelően a klub problémáival, „*egyszerűen fasisztának bélyegezte*” azt. Ezzel azt érték el, hogy a becsületes dolgozók, köztük párttagok szégyelltek, hogy Fradi-szurkolók, miközben „*az ellenség*” a klub körül tömörült. A kerületi pártvezetésnek lépnie kellett valamit, ezért júliusban beszámoltatta a klub pártalapszervezetét és elnökségét. Ennek során azonban az 1959–60-as rendbontások szinte egyáltalán nem kerültek elő. A rendőrség és az állambiztonság viszont fokozta aktivitását a ferencvárosi szurkolók körében, megszorították és durvábbá váltak a szurkolókkal szembeni hatósági fellépések. Az üldözöttség érzetéből és a sérelmekből fakadóan aztán a legvadabb mendemondák keltek lábra a fradisták körében; 1961 tavaszán például elterjedt, hogy a klubjukat Partizán néven a Munkásárság csapatává alakítják.

A BRFK Politikai Nyomozó Osztályának a „belső reakció” elleni munkáját szabályozó 1961-es parancsa előírta: „*Tovább kell folytatni a B-közép területén tevékenykedő ellenséges erők felderítését és leleplezését*.” A munka eredményei szinte azonnal jelentkeztek: az MSZMP Titkársága 1961. október 17-i ülésén tárgyalta azt a belügyi vizsgálatról szóló jelentést, amely nem kevesebb, mint 45 „*reakciós, fasiszta szemléletű, büntetett előéletű*”, illetve erkölcstelen életet élő embert talált az FTC-ben. Az egyesület vezetésébe beépült „reakciós elemek” között név szerint is megemlégették Weidemann Károly elnökhelyettest, a Fradi MSZMP-alapszervezetének titkárát, akit a legfelső pártvezetés jóváhagyásával november 2-án kizártak a pártból és le is tartóztattak. Ezt követően népi demokratikus államrend eleni izgatás és más bűncselekmények elkövetésének gyanúja miatt eljárást indítottak ellene.

Weidemann személyében tulajdonképpen az egyesület került a vádlottak padjára. A nyomozás ugyanis – ezt az intézkedési terv egészen világossá tette – elsősorban „*az FTC-ben folyó fasiszta tevékenység*” felderítésére irányult. Miután a rendbontásokat előre megszervezett provokációknak tekintették, az állambiztonsági tisztek szervezett csoportokat kerestek a drukkerek között. A lelátón együtt szurkolók azonban a pályáról távozva eltűntek

előlük, megfoghatatlanná váltak számukra. Egyetlen kivétel a Baráti Kör volt: minden bizonnyal ez magyarázza, hogy miként kerülhetett az 1959-ben és 1960-ban történt rendbontások miatt indított nyomozás középpontjába az 1957–1958 fordulóján feloszlott szurkolói szervezet. Pedig a nyomozást végzők is elismerték, hogy a Baráti Kör korábbi hangadói a nyílt rendőri intézkedések következtében a pálya közelébe sem merészkedtek. Az állambiztonság azonban meg volt győződve arról, hogy a zöld-fehér szurkolók tüntetéseit és a nézőtéri rendbontásokat „*valami szervezett erő irányítja*”, bizonyára ugyanaz, amely a Baráti Kör hangadói mögött is áll.

Így kerülhetett a képbe Weidemann Károly, akinek a B középpel közismerten rossz volt a viszonya – ezt a politikai rendőrségnek is tudnia kellett –, ám úgy látták, „*fasiszta*” előélete miatt (az 1930-as években belépett a Legitimista Nemzeti Néppárt ifjúsági csoportjába, majd a Friedrich-féle Keresztény Ellenzékbe) alkalmas a szervező és irányító szerepének betöltésére. Személye magyarázatot adhatott az állambiztonság kudarcaira is: hosszú ideig azért nem sikerült a rendbontások igazi felelősét megtalálni, mert az a klubvezetésben és a pártban betöltött funkcióit használta fel üzelmeinek fedezésére.

ELLENSÉGKÉNT KEZELTÉK

Az állambiztonság végül kénytelen volt elismerni, hogy az FTC meccsein történt rendbontások szervezőit, eszmei irányítóit nem tudta felderíteni. A kudarcot azzal magyarázták, hogy 1958-ban „*minden előzetes operatív munka nélkül*” oszlatták fel a Baráti Kört, rendőri intézkedésekkel szétverték a lelátókon az ellenséges csoportokat. A nyomozásnak még a ferencvárosi szurkolók ellenséges politikai megnyilvánulásait sem sikerült dokumentálnia, a meghallgatott tanúk csupán a csapat elnyomásáról szóló – közismert – kijelentéseket hallottak.

A politikai rendőrség persze a fradista identitás bárminemű megnyilvánulása mögött ellenséges politikai szándékot sejtett, legyen szó akár csak zöld-fehér sapkák és zászlócskák meccseken történő árusításáról, de a közös szurkolást is ellenséges szervezkedéssé akarták változtatni. (Noha Weidemann Károlynak a szurkolók megszervezésé-

ben és a rendbontásokban betöltött szerepét végül nem sikerült bizonyítani, 1945 előtti jobboldali múltja, a pártra tett sértő kijelentései és a lakásán tárolt ellenséges sajtótermékek miatt kétéves börtönbüntetésre ítélték.)

Még le sem zárult a Weidemann Károly ellen indított bünvádi eljárás, amikor az illetékes pártfórumok megszűntnek nyilvánították az „*FTC-problémát*”. A probléma megszüntetésére tett lépések ezúttal is személycserével váltak teljessé: 1962 áprilisában Bédi Jánost felmentették, és az egyesület új elnökévé Végh Aladárt nevezték ki. A pártállam Fradihoz való hozzáállásának változását mutatja, hogy a csapat megnyerte, megnyerhette az 1962–1963-as labdarúgó-bajnokságot. Talán szimbolikus jelentőséget is tulajdoníthatunk annak, hogy a zöld-fehérek éppen az 1963-as „*nagy amnesztia*” kihirdetésével egy időben végeztek az élen.

Az illetékesek mindenesetre nagy előkészületeket tettek a bajnokavatásra, csak éppen a szurkolók azon igényét hagyták figyelmen kívül, hogy ők is köszönthessék a bajnokcsapatot. Az utolsó fordulóban hazai pályán lejátszott Szeged elleni meccs után több ezren vonultak a játékoskijáráshoz, de a rendőrség nem engedte az ünneplést, és szétkergette a tömeget. A tömeg az intézkedésre füttykoncerttel és ütemes „*csürhe*” kiabálással válaszolt.

Botrányos jelenetek kísérték az FTC Dinamo Moszkva elleni 1963. augusztusi meccsét is, amelyen a közönség hangosan szidta az ellenfelet: ezt a futballpályákon mindennapinak tekinthető jelenséget a hatalom ellenséges elemek szovjetellenes provokációjaként interpretálta. Az esettel a legfelsőbb pártvezetés is foglalkozott: a Politikai Bizottság megállapította, hogy a mérkőzés megrendezése „*komoly politikai hiba volt*”. 1964 őszén újra bajnoki címet nyert a zöld-fehér csapat, ám a rendőrség most sem adott teret az önfelelt ünneplésnek.

POLITIKAI VESZÉLYFORRÁS

Az 1964. szeptember 13-i FTC–Győr labdarúgó bajnoki mérkőzés előtt két nappal a kerületi és a fővárosi pártvezetés, a sporthatóság és a rendőrség elvetette a klub vezetésének előzetes elképzelését, hogy nagyarányú ünnepséget rendezzenek a mérkőzés után. Erről azonban elfelejtették értesíteni a szurkolókat, így többezres tömeg tódult az igaz-

gatósági épület felé, ahol kordonnal találta magát szemben. Ez a rendőrséget becsmérő megjegyzéseket váltott ki. A rendőrök többször megkísérelték a tömeg oszlatását és a Népstadion területéről való kiszorítását, ám próbálkozásuk heves ellenállásba ütközött, összecsapásra került sor; ami a Rákóczi úton folytatódott. A környéken csak késő estére állt helyre a rend.

Mindezek azt jelzik, hogy – miközben a (sport)politikai vezetés viszonya a Ferencvárhoz megváltozott – a rendszer erőszak szervei a régebbi mintákat követték, és továbbra is kiemelt feladatuknak tekintették az FTC-szurkolók szigorú ellenőrzését. Az állambiztonság – elsősorban hálózati személyei révén – folytatta a megfigyelésüket, és a szervezettség legkisebb jelét mutató lelátói csoportosulás sem kerülhetett el a figyelmét: az ilyenek mögött ellenséges erők munkáját sejtette. Az operatív tisztekben fel sem merült, hogy a nézőtérén megjelent fiatalokat kizárólag a közös szurkolás köti össze. Sós György budapesti rendőrfőkapitány még 1966-ban is politikai kérdésnek és komoly politikai veszélyforrásnak tekintette a szurkolókat, elsősorban természetesen a fradistákat, mert a „*sporton keresztül néhol rendszerellenes hangokat is bedobnak*”.

Ám a főkapitány hiába sürgette a keményebb fellépést velük szemben, a pártvezetés – ez esetben személyesen Németh Károly budapesti első titkár – a botrányokat és a problémás megnyilvánulásokat pusztán közrendvédelmi kérdésnek tekintette. Sokatmondó, hogy az 1964-es bajnokavatás utáni rendbontásokról szólva még a *Népszabadság* is élesen elhatárolta a rendbontásban részt vevő „*börtöntölteléseket*” és „*huligánokat*” a tisztességes szurkolóktól. A lap hangsúlyozta, hogy az ehhez hasonló események nemcsak az FTC mérkőzésein fordulnak elő, bár azokon gyakoribbak a rendbontások, a probléma megoldását pedig nem politikai, hanem sportszervezési kérdésnek tekintette.

A politikai vezetés véleményéhez idővel a rendőrségnek és az állambiztonságnak is igazodnia kellett, ami persze nem jelentette azt, hogy az FTC szurkolói, de olykor a játékosai és vezetői is, a későbbiekben ne élvezték volna a hatóságok kitüntetett figyelmét. A hatalom és a Fradi viszonyát azonban úgy-ahogy sikerült konszolidálni, vagy másként fogalmazva: a Fradit sikerült betagozni a rendszerbe. ♦